

Vidurinio ugdymo bendrosios programos

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL VIDURINIO UGDYMO BENDRŲJŲ PROGRAMŲ PATVIRTINIMO

2011 m. vasario 21 d. Nr. V-269
Vilnius

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853; 2004, Nr. 103-3755; 2007, Nr. 43-1628) 37 straipsnio 4 dalimi, 56 straipsnio 14 punktu ir vykdydamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų programos įgyvendinimo priemonių, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009 m. vasario 25 d. nutarimu Nr. 189 (Žin., 2009, Nr. 33-1268), 3 lentelės „Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 metų veiklos strategijos nuostatų įgyvendinimo priemonės“ 1090 punktą:

1. T v i r t i n u Vidurinio ugdymo bendrąsias programas (pridedama).
2. N u s t a t a u, kad:
 - 2.1. nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. mokyklos, vykdančios vidurinio ugdymo programas, šio įsakymo 1 punktu patvirtintas Vidurinio ugdymo bendrąsias programas įgyvendina 11 (gimnazijos III) klasėse;
 - 2.2. nuo 2012 m. rugsėjo 1 d. mokyklos, vykdančios vidurinio ugdymo programas, šio įsakymo 1 punktu patvirtintas Vidurinio ugdymo bendrąsias programas įgyvendina 11–12 (gimnazijos III–IV) klasėse.
3. Šis įsakymas įsigalioja 2011 m. rugsėjo 1 d.

Švietimo ir mokslo ministras

Gintaras Steponavičius

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

ĮSAKYMAS

DĖL ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO 2002 M. RUGPJŪČIO 21 D. ĮSAKYMO NR. 1465 „DĖL BENDROJO LAVINIMO MOKYKLOS BENDRŲJŲ PROGRAMŲ IR IŠSILAVINIMO STANDARTŲ“ PRIPAŽINIMO NETEKUSIU GALIOS

2011 m. vasario 21 d. Nr. V-270
Vilnius

1. P r i p a ž i s t u netekusiu galios Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymą Nr. 1465 „Dėl Bendrojo lavinimo mokyklos bendrųjų programų ir išsilavinimo standartų“.
2. N u s t a t a u, kad vidurinio ugdymo programas vykdančios mokyklos Bendrojo lavinimo mokyklos bendrąsias programas ir išsilavinimo standartus (11–12 kl.), patvirtintus Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2002 m. rugpjūčio 21 d. įsakymu Nr. 1465, 2011–2012 mokslo metais įgyvendina 12 (gimnazijos IV) klasėse.
3. Šio įsakymo 1 punktą įsigalioja 2012 m. rugsėjo 1 d.

Švietimo ir mokslo ministras

Gintaras Steponavičius

ĮSAKYMAS

DĖL ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRO 2007 M. RUGSĖJO 6 D. ĮSAKYMO NR. ISAK-1790 „DĖL INTEGRUOTO TECHNOLOGIJŲ KURSO BENDROSIOS PROGRAMOS MOKINIAMS, BESIMOKANTIEMS PAGAL PAGRINDINIO UGDYMO PROGRAMOS II DALĮ, IR PASIRENKAMŲJŲ TECHNOLOGIJŲ IR MENŲ BENDRŲJŲ PROGRAMŲ MOKINIAMS, BESIMOKANTIEMS PAGAL VIDURINIO UGDYMO PROGRAMĄ, PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO

2011 m. vasario 21 d. Nr. V-271
Vilnius

1. P a k e i ė i u Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymą Nr. ISAK-1790 „Dėl Integruoto technologijų kurso bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal pagrindinio ugdymo programos II dalį, ir pasirenkamųjų technologijų ir menų bendrųjų programų mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą, patvirtinimo“ (Žin., 2007, Nr. 99-4020):
 - 1.1. pripažįstu netekusiais galios 2–6 punktus.
 - 1.2. Įrašau 9 punkte vietoj žodžių „Kino ir vaizduojamojo meno“ žodžius „Filmų kūrimo“.
 - 1.3. Nurodytuojau įsakymu patvirtintos Kino ir vaizduojamojo meno bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą:
 - 1.3.1. įrašau pavadinime vietoj žodžių „Kino ir vaizduojamojo meno“ žodžius „Filmų kūrimo“;
 - 1.3.2. įrašau 1 punkte vietoj žodžių „Kino ir vaizduojamojo meno (filmų kūrimo)“ žodžius „Filmų kūrimo“.
2. N u s t a t a u, kad nuo 2011 m. rugsėjo 1 d. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. rugsėjo 6 d. įsakymo Nr. ISAK-1790 „Dėl Integruoto technologijų kurso bendrosios programos mokiniams, besimokantiems pagal pagrindinio ugdymo programos II dalį, ir pasirenkamųjų technologijų ir menų bendrųjų programų mokiniams, besimokantiems pagal vidurinio ugdymo programą, patvirtinimo“ (toliau – įsakymas) 7–10 punktais patvirtintos bendrosios programos įgyvendinamos 11–12 (gimnazijos III–IV) klasėse, o įsakymo 2–6 punktais patvirtintos bendrosios programos – 12 (gimnazijos IV) klasėse.
3. Šis įsakymas, išskyrus 1.1. punktą, įsigalioja 2011 m. rugsėjo 1 d.
4. Šio įsakymo 1.1. punktą įsigalioja 2012 m. rugsėjo 1 d.

Švietimo ir mokslo ministras

Gintaras Steponavičius

VUBP atnaujinimas – žingsnis kokybės link

Vasario 21 d. švietimo ir mokslo ministras Gintaras Steponavičius patvirtino Vidurinio ugdymo bendrąsias programas (VUBP).

Pagrindinis atnaujinto vidurinio ugdymo turinio siekis – mokinys, pasirengęs tolesniam mokymuisi, profesinei veiklai ir asmeniniam gyvenimui.

Atnaujintos VUBP orientuotos į ugdymo turinio kokybę: ugdymo turinys atitinka besikeičiančius visuomenės poreikius; išlaikoma dermė tarp ugdymo pakopų ir sričių; ugdymo turinys prieinamas ir efektyvus visoje šalies švietimo sistemoje; ugdymo turinio kaita nuosekli.

Patvirtintų programų įgyvendinimas prasidės 2011 m. rugsėjo 1 d., kai mokiniai, besimokantys pagal 2008 m. patvirtintas Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąsias programas, pradės mokytis 11-oje (gimnazijos III) klasėje.

Kas ir kaip keičiasi

Vidurinio ugdymo bendrosiose programose:

- orientuojamasi į kompetencijų ugdymą. Aprašytos šiuolaikiniam žmogui reikalingos kompetencijos (žinios, gebėjimai ir nuostatos);
- patikslintos pasiekimų formuluotės, kad padėtų išvengti perteklinių žinių;
- programos papildytos naujomis aktualiomis žiniomis ir atsisakyta aktualumo netekusi žinių;
- VUBP turinio apimtis suderintos su atnaujintomis Pagrindinio ugdymo programomis;
- atsisakyta atskirų išsilavinimo standartų (orientaciniai mokinių pasiekimų aprašai tapo sudėtinė programų dalimi);
- bendrosios programos papildytos vertinimo lentelėmis, kuriose trumpai aprašyti trys pasiekimų lygmenys;
- didinant mokinių mokymosi pasirinkimo galimybes, programos papildomos naujais moduliais ir kursais. Numatyta daugiau perspektyvių mokymosi galimybių praktinių polinkių ir gebėjimų mokiniams;
- dalykų programų struktūra pakeista taip, kad būtų lengviau jas suskirstyti į mažesnes, santykiškai autonomiškas dalis (moduliniam mokymui ir pan.);
- bendrųjų kompetencijų sąrašas papildytas kultūrine kompetencija.

Svarbesni kai kurių mokomųjų dalykų pokyčiai

Parengta viena bendra lietuvių kalbos ir literatūros programa visoms vidurinių išsilavinimą teikiančioms mokykloms.

Istorijos programoje daugiau dėmesio skiriama gilesniam Lietuvos istorijos pažinimui, darbui su istoriniais šaltiniais.

Užsienio kalbos programų pagrindinė naujovė ta, kad parengtos trijų lygių pasiekimų programos (A2, B1, B2), atitinkančios Europos Tarybos nustatytus kalbos mokėjimo lygius.

Pakoreguotoje **informacinių technologijų vidurinio ugdymo bendrojoje programoje** akcentuojama informacinių technologijų nauda kasdinei mokinių veiklai, prasmingam laisvalaikiui. Į programą įtrauktos saugaus bendradarbiavimo socialiniuose tinkluose, elektroninių paslaugų naudojimo, vikio technologijos temos, sukurtas naujas išplėstinio kurso *Elektroninės leidybos modulis*, atsisakyta konkrečios programinės įrangos įvardijimo.

Gamtos mokslų programose daugiau dėmesio skiriama praktiniams tiriamiesiems darbams.

Parengta viena **technologijų bendroji programa**, kurią sudaro 6 lanksčios technologijų kryptys, atitinkančios analogiškas Lietuvos ūkio šakas (pvz.: tekstilė ir apranga; taikomasis menas, amatai ir dizainas; turizmas ir kt.).

Kūno kultūros programoje atsisakyta visiems vienodų normatyvų, ypatingų fizinių pastangų reikalaujančių pratimų ir pereinama prie tikslingo bei kūrybingo mankštinimosi.

Etikos programoje bus galima rinktis vieną iš trijų naujų modulių: profesinės etikos, šeimos etikos, etikos ir kino.

Menų programose – daugiau galimybių realizuoti meninius interesus (pvz.: filmų kūrimas, fotografija, grafinis dizainas, kompiuterinės muzikos technologijos ir kt.).

Programos buvo atnaujinamos, pasitelkiant mokytojus praktikus, mokslininkus ir turinio ekspertus. Vyko viešieji svarstymai su dalykų mokytojų, tėvų ir mokinių asociacijų, aukštųjų mokyklų atstovais. Švietimo asociacijų forume buvo pritarta atnaujintoms VUBP, ir 22 švietimo ir tėvų asociacijos pasirašė rezoliuciją.

Patvirtintos Vidurinio ugdymo bendrosios programos paskelbtos Ugdymo plėtotės centro (UPC) interneto svetainėje www.upc.smm.lt/suzinokime/bp/2011.

Proceso taša

Vykdam patvirtintų programų įgyvendinimą, Ugdymo plėtotės centro, Švietimo ir mokslo ministerijos specialistai, švietimo ekspertai rengia įvairią metodinę medžiagą, kuria mokytojai galės naudotis. Planuojama pedagogams organizuoti seminarus, konsultacijas, nuotolinius mokymo kursus, metodines dienas ir kt.

Be to, bus dalijamasi gera patirtimi bei išbandytos naujos kvalifikacijos tobulinimo formos: „mokytojas mokytojui“, pedagogų stažuotės mokyklose, mokyklų bendradarbiavimas tinkluose.

UPC metodininkai, pasitelkę egzaminų užduočių rengimo ekspertus, parengė **brandos egzaminų programą**, pagal kurias bus organizuojami 2013 m. egzaminai, **projektus**. Ypatingas dėmesys skiriamas vieninteliam privalomam lietuvių kalbos egzaminui. Jam rengiama koncepcija ir, tik susitarus su švietimo bendruomene dėl šios koncepcijos, bus rengiama egzaminų programa. Viešieji lietuvių kalbos brandos egzaminų koncepcijos svarstymai numatyti kovą.

Brandos egzaminų (BE) programų projektai skelbiami UPC interneto svetainėje www.upc.smm.lt. Viešųjų konsultacijų ir aptarimų datos taip pat bus paskelbtos centro interneto svetainėje.

Kovą BE programų projektai aptariami metodinėse grupėse, dalykų mokytojų asociacijose, su socialiniais partneriais, mokinių ir tėvų asociacijomis. Balandį – regionuose su visais suinteresuotais ugdymo proceso dalyviais. Remiantis VUBP atnaujinimo patirtimi, tikimasi, kad per BE programų projektų aptarimus ir diskusijas surinkta medžiaga leis geriau suderinti mokytojų, mokslininkų, ekspertų, mokinių ir tėvų interesus.

Visi gauti siūlymai dėl BE programų projektų bus apibendrinti, ir tada redakcinės grupės parengs galutinius BE programų variantus, kurie gegužę bus teikiami švietimo ir mokslo ministrui patvirtinti.

Anatolijus JAKIMOVAS

UPC Informacinių technologijų skyriaus metodininkas

VIDURINIO UGDYMO BENDROSIOS PROGRAMOS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Vidurinio ugdymo bendrosios programos (toliau – Bendrosios programos) remiasi ankstesnių metų bendrosiose programose sukurtais ugdymo turinio pagrindais, juos plėtoja ir atliepia naujus, pastaraisiais metais švietimui iškilusius iššūkius – sparčią mūsų šalies socialinio ir ekonominio gyvenimo kaitą bei besiplečiančias galimybes įgyvendinti švietimo naujoves.

2. Bendrųjų programų paskirtis – apibrėžti vidurinio ugdymo turinį, siekiant ugdymo turinio kokybės: ugdymo turinio atitikties besikeičiantiems visuomenės poreikiams; dermės tarp ugdymo pakopų ir sričių; ugdymo turinio prieinamumo ir efektyvumo visoje šalies švietimo sistemoje; ugdymo turinio kaitos nuoseklumo. Ugdymo turinys Bendrosiose programose apibrėžiamas, aprašant numatomus mokinių mokymosi pasiekimus, nurodant dalykų turinio apimtį, mokinių pasiekimų lygių požymius ir aptariant svarbiausius programų įgyvendinimo aspektus. Mokinių mokymosi pasiekimai Bendrosiose programose aprašomi, ypač išryškinant mokinių įgyjamus bendrųjų kompetencijų ir esminių dalykinių gebėjimų pagrindus.

3. Bendrosios programos apibrėžia vidurinio ugdymo turinį visos šalies švietimo sistemos lygmeniu. Jos yra vienas iš svarbiausių dokumentų, skirtų šalies švietimo sistemai valdyti. Mokyklos, vadovaudamosi Bendrosiomis programomis, formuoja mokyklos lygmens ugdymo turinį pagal atskirų mokinių grupių ir mokinių poreikius. Mokytojai, atsižvelgdami į Bendrąsias programas ir mokyklos lygmens ugdymo turinį, formuoja klases (mokinių grupės) ir mokinio lygmens ugdymo turinį taip, kad mokiniai pagal savo išgales pasiektų kuo geresnių rezultatų.

4. Bendrosios programos atnaujintos, vadovaujantis: Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. nuostatomis, patvirtintomis LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. IX-1700 (Žin., 2003, Nr. 71-3216); LR švietimo įstatymu (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853); Bendrojo lavinimo ugdymo turinio formavimo, vertinimo, atnaujinimo ir diegimo strategijos, patvirtintos LR švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gegužės 23 d. įsakymu Nr. ISAK-970 (Žin., 2007, Nr. 63-2440), tikslais, principais ir prioritetais; Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrosiomis programomis, patvirtintomis LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433 (Žin., 2008, Nr. 99-3848); Mokinių pažangos ir pasiekimų vertinimo samprata, patvirtinta LR švietimo ir mokslo ministro 2004 m. vasario 25 d. įsakymu Nr. ISAK-256 (Žin., 2004, Nr. 35-1150).

II. PAGRINDINĖS VIDURINIO UGDYMO TURINIO ATNAUJINIMO KRYPTYS

5. Bendrosios programos parengtos 2011–2012 m. m. prasidėsiančiam naujam vidurinio ugdymo raidos etapui, kai pagrindinės mokyklos mokiniai, besimokantys pagal Pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąsias programas, patvirtintas LR švietimo ir mokslo ministro 2008 m. rugpjūčio 26 d. įsakymu Nr. ISAK-2433 (Žin., 2008, Nr. 99-3848), bus perėję į 11-ą klasę. Naujajame vidurinio ugdymo raidos etape laikomasi šių ugdymo turinio atnaujinimo kryptių:

5.1. užtikrinti vidurinio ugdymo turinio dermę su atnaujintu pradinio ir pagrindinio ugdymo turiniu;

5.2. labiau orientuoti ugdymo turinį į bendrųjų ir dalykinių kompetencijų ugdymą;

5.3. integruoti įgytų gebėjimų taikymą į mokinių mokymąsi ir sieti ugdymą su gyvenimo aktualijomis;

5.4. atsisakyti aktualumą praradusių žinių ir įtraukti į ugdymo turinį būtiniausias naujas žinias, svarbias šiandienos ir ateities visuomenės gyvenimui;

5.5. tiksliau susitarti dėl ugdymo turinio apimčių, siekiant išvengti perkrovimo, galinčio pakenkti geriems mokinių ugdymo rezultatams;

5.6. suteikti mokyklų bendruomenėms daugiau laisvės kurti mokyklos lygmens ugdymo turinį, didinti ugdymo turinio lankstumą;

5.7. perstruktūruoti ugdymo turinį ir konceptualiai jį pagrįsti, siekiant išplėsti pagrindą profesiniam mokytojų susikalbėjimui šiuolaikinio ugdymo planavimo, mokymo ir mokymosi metodų taikymo bei mokinių pasiekimų vertinimo klausimais.

6. Siekiant užtikrinti vidurinio ugdymo turinio dermę su atnaujintu pradinio ir pagrindinio ugdymo turiniu, Bendrosiose programose:

6.1. skirsnyje „Mokinių pasiekimai“, atsižvelgus į pagrindinio ugdymo bendrųjų programų pokyčius, buvo koreguoti laukiami mokinių mokymosi pasiekimai;

6.2. skirsnyje „Turinio apimtys“ buvo įrašyta dalis naujų temų, anksčiau išbrauktų pagrindinio ugdymo bendrosiose programose, arba išplėstos temos, buvusios susiaurintos pagrindinio ugdymo bendrosiose programose.

7. Siekiant ugdymo turinį labiau orientuoti į bendrųjų ir dalykinių kompetencijų ugdymą, Bendrosiose programose:

7.1. ypač pabrėžiami laukiami mokymosi pasiekimai, aprašomi kompetencijų terminais;

7.2. Bendrųjų programų 10-ame priede „Bendrųjų kompetencijų ugdymas“ aprašomos bendrosios kompetencijos, kurias būtina integruoti į visų dalykų mokymą;

7.3. orientuojamasi į ugdymo procesą, skatinantį mokinį įsitraukti į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi;

7.4. kompetencijos detalizuojamos ir aprašomos kaip trijų neatsiejami susijusių sudedamųjų dalių – nuostatų, gebėjimų, žinių ir supratimo – visuma. Tuo siekiama parodyti, kad mokiniui nepakanka žinoti faktus, mokėti taisykles ar apibrėžtis. Perimamas tam tikros srities žinias mokinys turi gerai perprasti, suvokti jų esmę, gebėti taikyti naujose situacijose. Mokinys turėtų elgtis ir veikti pagal atitinkamas nuostatas;

7.5. kiekvieno dalyko bendrojoje programoje aprašomi metodiniai programos įgyvendinimo ypatumai – integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka. Metodinių ypatumų aprašai mokytojus orientuoja į tai, kad mokinys kompetenciją gali išsiugdyti, tik pats sąmoningai ir aktyviai mokydamasis, o mokytojo pareiga – jį orientuoti ir jam padėti. Su programų įgyvendinimu susiję metodiniai Bendrųjų programų teiginiai neprivalomi, jie – rekomendacinio pobūdžio ir atskleidžia praktiškai išbandytus ir mokslškai pagrįstus norimus ugdymo rezultatus siekimo būdus, grindžiamus aktyviu mokinių tarpusavio, taip pat mokinių ir mokytojo bendradarbiavimu. Konkrečius mokymo(si) ir vertinimo metodus, mokymo veiklas ir užduotis mokytojas parenka pats, siekdamas geriausių galimų mokinių mokymosi rezultatų ir atsižvelgdamas į mokinių pasirengimą, poreikius, mokymosi patirtį, savo kompetenciją bei turimas priemones;

7.6. siekiant padėti mokytojui tikslingai atrinkti ir racionaliai

apriboti dalykų turinį, skirsnys „Turinio apimtis“ nurodomos esminės, būtiniausios dalyko žinios, reikalingos numatytiems rezultatams pasiekti. Sumažinus dalyko žinių apimtį, sudaromos sąlygos daugiau laiko skirti geresniam dalyko supratimui įtvirtinti, gebėjimams ir nuostatomis ugdyti, ugdymui individualizuoti.

8. Siekiant integruoti įgytų gebėjimų taikymą į mokinių mokymąsi ir siėti mokymąsi su gyvenimo aktualijomis, Bendrosiose programose:

8.1. dalyko bendrojoje programoje, skirsnys „Integravimo galimybės“, aptariamos dalyko vidinio ir išorinio integravimo galimybės;

8.2. skirsnis „Mokinių pasiekimai“ papildytas nuostatomis, gebėjimais, žiniomis ir supratimu, reikalingu dalykinėms žinioms bei gebėjimams taikyti kituose dalykuose ir gyvenimiškose situacijose;

8.3. dalyko bendrojoje programoje aprašomi dalyko esminiai gebėjimai, susiję ne tik su dalykinės kompetencijos, bet ir su tam dalykui būdingiausių bendrųjų kompetencijų ugdymu mokant dalyko.

9. Siekiant atsakyti aktualumą praradusių žinių, tačiau įtraukti į ugdymo turinį būtiniausias naujas žinias, buvo peržiūrima Bendrųjų programų dalykinė tematika. Kiekvienoje dalyko bendrojoje programoje įvestame skirsnys „Turinio apimtis“ papildomai tikslinamos ir aiškinamos dalyko kurso (bendrojo ar išplėstinio) aprėpimo turinio ribos.

10. Siekiant išvengti geriems ugdymo rezultatams galinčio pakenkti mokinių perkrovimo, buvo koreguojamos gebėjimus ir žinias aprašančios Bendrųjų programų formuluotės. Aiškiau suformuluoti tie Bendrųjų programų teiginiai, kurie praktiniame darbe mokytojų neretai suprantami skirtingai ir kurių pernelyg platus interpretavimas galėtų prisidėti prie mokinių mokymosi krūvių didėjimo.

11. Didinant ugdymo turinio lankstumą, Bendrosios programos pertvarkytos taip, kad būtų galima mokyklos ir klasės lygmenimis labiau individualizuoti ugdymą, didinti pasirinkimo galimybes ir atsižvelgti į skirtingus mokinių poreikius, lengviau suskirstyti dalyko mokymo programą į atskirus blokus bei modulius pagal specifinius konkrečios mokyklos ir mokinių grupės poreikius:

11.1. atsakoma itin detalaus dalyko turinio dėstymo pagal dalykines temas;

11.2. mokinių pasiekimai (žinios ir supratimas, gebėjimai, nuostatos) aprašomi ne vieneriems metams, o dvejų metų koncentrai (11–12-oms klasėms) – taip mokytojams atsiveria galimybių lanksčiau planuoti ugdymą;

11.3. Bendrosiose programose labiau orientuojamasi į laukiamas mokymosi pasiekimus;

11.4. parengta daugiau pasirenkamųjų kursų ir modulių įvairių polinkių ir poreikių mokiniams;

11.5. kiekvieno dalyko kurso programoje lentele pateikiami apibendrinti patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo pasiekimų lygių požymių aprašai padės individualizuoti ugdymo uždavinius skirtingų gebėjimų ir poreikių mokiniams.

12. Siekiant perstruktūruoti ugdymo turinį ir išplėsti konceptualų pagrindą profesiniam mokytojų susikalbėjimui šiuolaikinio ugdymo planavimo, mokymo ir mokymosi metodų taikymo bei mokinių pasiekimų vertinimo klausimais, dalykų bendrosiose programose:

12.1. pertvarkyta struktūra – labiau remiamasi laukiamų mokymosi rezultatų struktūra, mažiau – dalyko vidine loginė struktūra;

12.2. skirsnys „Dalyko struktūra“ aprašoma dalykinės kompetencijos struktūra;

12.3. nuodugniai aprašomos ugdymo kompetencijų pagrindą sudarančios nuostatos ir gebėjimai;

12.4. skirsnys „Programos įgyvendinimas“ įvardijamos ir trumpai aptariamos rekomenduojamos mokymo ir mokymosi metodikos, mokymosi aplinkos naujovės.

13. Vidurinio ugdymo turinio pokyčiai turi vykti palengva, priklausomai nuo švietimo sistemos ir švietimo dalyvių pasiren-

gimo. Brandos egzaminų pokyčiai negali vykti nepriklausomai nuo ugdymo turinio kaitos ir turi atitikti realiai įvykusius ugdymo turinio pokyčius.

III. BENDRŪJŲ PROGRAMŲ TURINIO ATRANKOS PRINCIPAI

14. Bendrosios programos buvo rengiamos, vadovaujantis šiais ugdymo turinio atrankos principais:

14.1. aktualumo visuomenei ir mokiniui. Ugdymo turinys turi padėti mokiniui pažinti save ir kitus, rasti atsakymus į esminius žmogaus gyvenimo klausimus, perimti kultūros ir žinojimo pagrindus. Ugdymo turinys turi skatinti mokinius apmąstyti savo šalies ir pasaulio kultūros paveldo įvairovę, visuotines vertybes, jų išsaugojimo ir puoselėjimo būtinybę, ugdyti pagarbą savo šalies kultūrai bei tolerantišką požiūrį į fizinius, religinius, socialinius, kultūrinius žmonių skirtumus. Jis turi padėti mokiniui tapti aktyviu piliečiu, mąstančiu, kūrybingu visuomenės nariu, pasirengusiu mokytis visą gyvenimą, tobulėti pačiam ir prisidėti prie visuomenės tobulėjimo;

14.2. vertingumo tolesniam mokymuisi, darbui ir saviraiškai. Ugdymo turinys turi būti vertingas ir svarbus tolesniam mokymuisi, profesinei veiklai ir saviraiškai. Visų dalykų ugdymo turinys parenkamas taip, kad būtų susijęs su mokiniu, jo šeimos ir bendruomenės gyvenimu, ugdytų mokinio gebėjimą bendrauti ir bendradarbiauti, spręsti problemas, dirbti grupėje ar komandoje, prisiimti lyderio vaidmenį, santykius su žmonėmis grįsti savitarpio supratimu, konstruktyviai spręsti konfliktus. Mokinys, baigdamas vidurinio ugdymo programą, turėtų būti įgijęs bendrųjų ir dalykinių kompetencijų, būtinų tęsti mokymąsi, įgyti profesiją, susirasti tinkamą darbą, aktyviai, kūrybingai dalyvauti kultūriname visuomenės gyvenime;

14.3. sistemiskumo ir prieinamumo. Ugdymo turinys turi padėti mokiniui įgyti kokybišką vidurinį išsilavinimą. Ugdymo turinys sudaromas, laikantis įvairiaspekčio sistemiskumo reikalavimų taip, kad mokinys sistemingai ir nuosekliai įtvirtintų žinias, ugdytųsi gebėjimus bei nuostatas, kad būtų galima išryškinti ugdymo turinio ryšius tarp dalykų, su gyvenimo praktika ir aktualijomis. Turi būti numatomos galimybės ugdymo turinį pritaikyti skirtingiems mokiniams pagal jų socialinę ir kultūrinę patirtį, lytį, mokymosi stilių, kitus individualius poreikius, užtikrinant mokinių individualių galių plėtotę;

14.4. darnaus vystymosi. Ugdymo turinys remiasi darnaus visuomenės vystymosi nuostatomis. Pabrėžiamas gamtinės aplinkos, kultūros, socialinio ir ekonominio visuomenės gyvenimo tarpusavio priklausomumas, į ateitį orientuotas kūrybiškas mąstymas, aktyvus kiekvieno asmens dalyvavimas kuriant kokybišką gyvenimą sau ir ateities kartoms. Pagrindinės darnaus vystymosi temos – kultūrų, biologinė ir kraštovaizdžio įvairovė, atsakomybė už aplinkos išsaugojimą vietos ir pasaulio mastu, taika ir konfliktai, pilietiškumas, skurdo mažinimas, klimato kaita, demokratija, teisingumas, sveikata, lyčių lygybė ir kt. – integruojamos į dalykų ugdymo turinį. Siekiama darnaus vystymosi įgyvendinamas idėjas padaryti bendruomenių gyvenimo dalimi.

IV. BENDRŪJŲ PROGRAMŲ STRUKTŪRA

15. Bendrosiose programose dalykų programos suskirstytos pagal ugdymo sritis, sudarytas iš giminių, tvirtais integraciniais ryšiais susijusių mokomųjų dalykų. Kaip ir Pagrindinio ugdymo bendrosios programos, šios Bendrosios programos suskirstytos į dešimtį ugdymo sričių:

15.1. dorinis ugdymas: etika, katalikų tikyba, ortodoksų (stačiatikių) tikyba, evangelikų liuteronų tikyba, evangelikų

reformatų tikyba, karaimų tikyba, judėjų tikybos pažintinė programa (1-as priedas);

15.2. kalbos: lietuvių kalba ir literatūra, kitos gimtosios kalbos, lietuvių gestų kalba, lietuvių kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems, užsienio kalbos, užsienio kalba kurtiesiems ir neprigirdintiesiems (2-as priedas);

15.3. matematika (3-ias priedas);

15.4. gamtamokslinis ugdymas: biologija, chemija, fizika, integruotas gamtos mokslų kursas (4-as priedas);

15.5. socialinis ugdymas: istorija, geografija, integruotas istorijos ir geografijos kursas, teisė, religijotyra, filosofija, ekonomika ir verslumas, psichologija (5-as priedas);

15.6. meninis ugdymas: dailė, muzika, šokis, teatras, grafinis dizainas, filmų kūrimas, fotografija, kompiuterinės muzikos technologijos (6-as priedas);

15.7. informacinės technologijos (7-as priedas);

15.8. technologijos (8-as priedas);

15.9. kūno kultūra (9-as priedas);

15.10. bendrųjų kompetencijų ugdymas (10-as priedas).

16. Kiekvieno dalyko bendrojoje programoje keliami dalyko mokymosi tikslai, uždaviniai ir paaiškinama dalyko struktūra. Programos skirsnyje „Programos įgyvendinimas“ aptariamos ugdymo turinio integravimo galimybės, ugdymo gairės, mokymosi aplinka. Atskirame programos skirsnyje lentelėje pateikiami laukiami mokinių pasiekimai (nuostatos, gebėjimai, žinios ir supratimas), patikslinama turinio apimtis ir aptariami vertinimo metmenys pagal nurodomus patenkinamo, pagrindinio ir aukštesniojo pasiekimų lygių požymius.

17. Daugumos bendrosiose programose išskiriamų dalykų bendrąjį ir išplėstinį kursus bei modulius mokiniai gali rinktis nustatyta tvarka.

V. VIDURINIO UGDYMO PASKIRTIS, TIKSLAS IR LAUKIAMAI REZULTATAI

18. Vidurinio ugdymo paskirtis – padėti asmeniui įgyti bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, profesinės kompetencijos pradmenis.

19. Tikslas – brandinti dvasines, intelektines ir fizines asmens galias, ugdyti aktyvų, kūrybingą, atsakingą pilietį, įgijusį bendrųjų ir dalykinių kompetencijų, būtinų sėkmingai socialinei integracijai, profesinei veiklai ir mokymuisi visą gyvenimą.

20. Laukiami vidurinio ugdymo rezultatai. Mokinys, įgijęs vidurinį išsilavinimą, tampa:

20.1. pozityviai nusiteikęs – teigiamai save vertina, yra atsakingas, patikimas, iniciatyvus, kūrybingas, renkasi saugų ir sveiką gyvenimo būdą, siekia pozityvių rezultatų;

20.2. bendraujantis ir bendradarbiaujantis – konstruktyviai veikia, siekdamas bendrų tikslų, kuria ir palaiko gerus santykius su aplinkiniais;

20.3. pasirengęs mokytis visą gyvenimą – yra įgijęs būtinausių kompetencijų, kritiškai mąsto, siekia žinių ir kūrybingai jas taiko, sprenddamas problemas;

20.4. aktyvus visuomenės narys – noriai dalyvauja bendruomenės ir visuomenės gyvenime, prisideda prie Lietuvos, Europos ir pasaulio kultūros procesų, gamtinės aplinkos puoselėjimo, socialinės bei ekonominės gerovės kūrimo.

21. Baigęs vidurinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs bendrųjų kompetencijų:

21.1. mokėjimo mokytis. Jaučiasi atsakingas už savo mokymąsi, geba save motyvuoti, planuoti mokymąsi, rinktis tinkamas mokymosi strategijas ir jas taikyti, įsivertinęs sėkmę gerinti savo mokymąsi;

21.2. komunikavimo. Supranta komunikavimo svarbą ir moka, atsižvelgdamas į kontekstą bei komunikavimo situaciją, veiksmingai komunikuoti kalbinėmis ir nekalbinėmis priemonėmis;

21.3. pažinimo. Siekia įgyti žinių, ieško tiesos, geba konstruktyviai spręsti problemas, kritiškai mąsto, geriau pažįsta tikrovę,

taikydamas tyrimų metodus;

21.4. socialinę pilietinę. Sąžiningas, atsakingas, gerbia ir toleruoja kitus, aktyviai dalyvauja bendruomenės gyvenime, veikia kitų labui, vadovaujasi demokratijos vertybėmis. Myli tėvynę, vertina šalies ir pasaulio paveldą, rūpinasi kitų ir aplinkos saugumu;

21.5. iniciatyvumo ir kūrybingumo. Nusiteikia ir susitelkia kūrybiniais ieškojimams. Skatina kitus kūrybingai, nestandartiškai mąstyti. Priima kitų keliamas idėjas, geba jas taikyti. Prisiima atsakomybę už rezultatus. Gerbia autorių teises;

21.6. asmeninę. Pozityviai mąsto, garbingai ir sąžiningai veikia, geba įveikti sunkumus bei atsakingai kuria savo gyvenimą;

21.7. kultūrinę. Yra sąmoningas, atsakingas ir kūrybingas kultūros procesų dalyvis, puoselėjantis artimiausios aplinkos, šalies tautinę bei demokratinę kultūrą, pasaulio paveldą.

22. Baigęs vidurinio ugdymo programą mokinys yra įgijęs gyvenimui, tolesniam mokymuisi ir darbui būtinus esminius dalykinių kompetencijų pagrindus. Detaliau kiekvieno dalyko kompetencija aprašoma atitinkamo dalyko bendrojoje programoje (1–9-as priedai).

VI. SVARBIAUSI UGDYMO PROCESO YPATUMAI

23. Įgyvendinant platesnius nei ligi šiol ugdymo tikslus keliančias Bendrąsias programas, orientuojamasi į didesnę mokymosi galimybių įvairovę pasižymintį ugdymo procesą:

23.1. ugdymas grindžiamas aktyviu mokinių mokymusi. Mokytojai taiko aktyvaus mokymo ir mokymosi metodus, mokiniai įsitraukia į aktyvų ir sąmoningą mokymąsi. Mokytojai skatina mokinius savarankiškai mąstyti, spręsti problemas, aktyviai interpretuoti mokomąją medžiagą, mokytis iš patirties, taikyti įgytas žinias ir gebėjimus;

23.2. ugdymas individualizuojamas. Mokytojai mokymo metodus ir mokymosi veiklas parenka bei organizuoja taip, kad mokymas atitiktų mokinių patirtį, gebėjimus, polinkius, poreikius, mokymosi stilių, pasirengimą mokytis, turimus išteklius ir priemones, emocinį klasės klimatą. Mokykla siūlo mokiniui rinktis jo poreikius atitinkančias mokymosi galimybes, orientuotas į pasirengimą gyvenimui;

23.3. ypač daug dėmesio skiriama mokymosi strategijoms. Mokiniai išmoka tikslingai taikyti šiuolaikines mokymosi strategijas pageidaujamiems gebėjimams ir kompetencijoms ugdytis;

23.4. ugdymas integruojamas. Tinkama ugdymo turinio integracija sudaro daugiau galimybių priartinti mokymąsi prie gyvenimo, pritaikyti užduotis pagal mokinių poreikius, polinkius ir galias, vengti kartojimosi ir pernelyg didelių mokymosi krūvių. Daugiausia galimybių ir didžiausią prasmę ugdymo integracijai teikia bendrosios mokinių kompetencijos, ugdomos visų dalykų pamokose;

23.5. mokinių mokymosi rezultatų vertinimas padeda mokytis. Mokiniai žino svarbiausius mokymosi tikslus ir rezultatų vertinimo kriterijus. Jie laiku gauna mokytis padedantį vertinimo informacijos grįžtamąjį ryšį. Mokiniai mokomi įsivertinti ir, pasiekę rezultatų, kelti tolesnio mokymosi tikslus, planuoti mokymąsi;

23.6. sukuriama kompetencijų formavimąsi skatinanti mokymosi aplinka. Mokiniai mokosi pritaikytose erdvėse, gali naudotis ugdymo tikslus ir uždavinius atitinkančiomis mokymosi priemonėmis bei technologijomis. Jų mokymosi laikas racionaliai paskirstytas ir gerai struktūruotas. Mokiniai jaučiasi fiziškai, emociškai ir intelektualiai saugūs. Patyrę mokymosi sunkumų, jie laiku gauna pagalbą. Mokiniai mokosi, aktyviai bendradarbiaudami tarpusavyje ir su mokytoju, bendraudami su kitais žmonėmis, susipažįsta su įvairiomis idėjomis, daiktais, įvairia aplinka, technologijomis.

24. Mokykloje susitariama dėl ugdymo turinio planavimo. Planuoti reikėtų lanksčiai, kad planai būtų nesunkiai keičiami, atsižvelgus į mokinių daromą pažangą, motyvaciją, mokymosi tempą ir mokyklos galimybes:

24.1. ilgalaikiuose planuose rekomenduojama pagal Bendrąsias programas numatyti svarbiausius planuojamus laikotarpius, mokinių mokymosi pažangą ir pasiekimus, atsižvelgiant į mokinių poreikius ir mokyklos ugdymo tikslus;

24.2. trumpalaikiuose planuose rekomenduojama numatyti į konkrečius mokinių pasiekimus orientuotą mokymo ir mokymosi seką, vertinimą, projektus, išvykas, susitikimus ir kt.;

24.3. mokytojai, ypač dirbantys toje pačioje klasėje, planus derina, tarpusavyje taramiesi dėl: ugdymo turinio taikymo pagal mokinių poreikius, vertinimo, tarpdalykinių ryšių, bendrųjų kompetencijų integravimo, projektinių darbų, tvarkaraščio galimybių išnaudojimo ir kt. Rekomenduojama su mokiniais aptarti mokymosi uždavinius, mokymosi veiklas ir vertinimo kriterijus bei su planais supažindinti tėvus (globėjus, rūpintojus).

VII. SPECIALIŲJŲ POREIKIŲ MOKINIŲ UGDYMAS

25. Specialiųjų poreikių mokinių ugdymo turinys formuojamas, vadovaujantis valstybės apibrėžtu ugdymo turiniu ir atsižvelgiant į individualias pagalbos ir paslaugų reikmes ugdymo

procesuose, atsirandančias dėl asmens įgimtų ar įgytų sutrikimų ar/ir nepalankių aplinkos veiksnių.

26. Specialiųjų poreikių asmenų ugdymas grindžiamas ugdymo individualizavimu: individualiu ugdymo planu, mokymo ir mokymosi metodų bei veiklos parinkimu siekiant, kad mokinys, turintis specialiųjų poreikių, įgytų bendrąjį dalykinį, sociokultūrinį, technologinį raštingumą, dorinę, tautinę ir pilietinę brandą, baigtų vidurinio ugdymo programą, išlaikytų brandos egzaminus ir įgytų vidurinį išsilavinimą.

27. Jeigu, nepaisant teiktos pagalbos ir paslaugų, specialiųjų poreikių mokinys nepasiekia patenkinamo pasiekimų lygio reikalavimų, keliamų dalyko bendrojo kurso programoje, tada bendrojo kurso programa mokiniui taikoma individualiai, o jo pasiekimai ir pažanga vertinami pagal mokinio gebėjimams individualiai pritaikytos (adaptuotos) programos numatytus pasiekimus.

VIII. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

28. Vadovaujantis Bendrosiomis programomis, rengiamos Brandos egzaminų programos, mokinių pasiekimų patikrinimų užduotys, vadovėliai bei kitos mokymo ir mokymosi priemonės, mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo programos, kiti ugdymo turinį reglamentuojantys teisės aktai.

